



**LAUREA**  
AMMATTIKORKEAKOULU  
*Yhdessä enemmän*

# Reaaliaikaisen videokuvan käyttö pelastustoiminnassa

Luojukoski, Ville

2017 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu

Reaaliaikaisen videokuvan  
käyttö pelastustoiminnassa

Ville Luojukoski, 1101956  
Turvallisuusalan koulutusohjelma  
Opinnäytetyö  
Joulukuu, 2017

Ville Luojukoski

### Reaaliaikaisen videokuvan käyttö pelastustoimessa

Vuosi 2017 Sivumäärä 44

---

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan kuinka Kymenlaakson pelastuslaitos voisi käyttää tallentavaa ja reaaliaikaista videokuvaa oikeaoppisesti huomioiden kuvaamiseen liittyvät rajoitukset. Tämä opinnäytetyö tutkii oikeutusta kuvaamiseen sekä siihen liittyviä rajoituksia eikä siis ota kantaa operatiiviseen käyttöön tai johtamiseen reaaliaikaisen kuvan avulla.

Kymenlaakson pelastuslaitos on käyttänyt kuvaa välittäviä laitteistoja koekäyttöluonteisesti jo useita vuosia, mutta tarkempi käyttäjille suunnattu ohjeistus laitteiston oikeaoppiseen käyttöön on puuttunut ja se on tuotettu tämän työn tuloksena.

Työn edetessä opinnäytetyön tueksi ja perustaksi on perehdytty useisiin eri lakeihin, jotka liittyvät tai saattavat liittyä kuvaamiseen pelastustoimessa. Lisäksi on perehdytty muiden pelastuslaitosten käyttämään materiaaliin ja toimintatapoihin. Näiden avulla on saatu tarkempaa kuvaa toimintatavoista sekä ennen kaikkea kirjallisesta ohjeistuksesta, jota muut pelastuslaitokset ovat käyttäneet.

Tämän aiheen pohtiminen ja tutkiminen on selvästikin ollut aiheellista. Sisäministeriö lähestyi tänä syksynä tämän aiheen tiimoilta pelastuslaitoksia muistion muodossa, jossa otettiin kantaa kuvaamiseen pelastustoimen osalta ja pohdittiin lisäystä pelastuslakiin aiheesta. Tarvetta aiheen tutkimiselle siis oli ja on edelleenkin.

Ville Luojukoski

**The Use of Real-time Video Footage in Rescue Operations**

Year	2017	Pages	44
------	------	-------	----

---

This thesis studies how the Kymenlaakso Rescue Department could use recordable real-time video footage legitimately while considering filming restrictions in the process. This thesis studies the legitimacy of filming and the restrictions related to it. The thesis does not draw conclusions on the operative use of real-time video footage or managing operations through it.

The Kymenlaakso Rescue Department has been using devices that convey video footage as a trial run for several years, but specific user instructions for legitimate use of recording devices have not existed. These user instructions were produced in this thesis.

Several laws on or laws that might be on video filming in rescue operations have been studied in this thesis. In addition, materials and procedures of other rescue departments have been researched. Based on these materials, the study has resulted in a specific view of the procedures and of the written instructions that other rescue departments have been using.

The research and analysis of this topic are well-grounded. Finland's Ministry of the Interior approached rescue departments on this matter in the form of a memo this fall. The memo took a stand on video filming regarding its use by rescue departments and discussed the need of an amendment to the rescue law. Therefore, there clearly was and still is a need for further research on this matter.

Keywords: Privacy, Real-time video, Rescue law, Rescue operations

## Sisällys

1	Johdanto .....	6
2	Taustatietoja työlle .....	7
	2.1 Kymenlaakson pelastuslaitos .....	7
	2.2 Kymenlaakson järjestelmäkuvaus .....	8
3	Keskeiset käsitteet ja tietoperusta .....	11
	3.1 Keskeiset käsitteet .....	11
	3.2 Sovellettavat lait .....	13
	3.2.1 Pelastuslaki .....	13
	3.2.2 Rikoslaki .....	15
	3.2.3 Henkilötietolaki .....	15
	3.2.4 Työelämän tietosuojalaki .....	16
	3.2.5 Työturvallisuuslaki .....	17
	3.3 Sisäministeriön kanta kuvaamiseen .....	18
4	Tutkimusmenetelmät .....	19
	4.1 Haastattelut .....	19
	4.2 Benchmarking .....	20
	4.3 Havainnointi .....	21
5	Työn toteutus .....	22
	5.1 Tutkimushaastattelut .....	22
	5.2 Käytännön benchmarking .....	26
	5.3 Havainnointi .....	27
	5.4 Tulokset .....	27
	5.5 Ohjeistuksen tekeminen pelastuslaitokselle .....	28
6	Johtopäätökset .....	29
7	Arviointi .....	30
	Lähteet .....	32
	Kuviot .....	34
	Taulukko .....	35
	Liitteet .....	36

## 1 Johdanto

Teen tämän opinnäytetyön yhteistyössä Kymenlaakson pelastuslaitoksen kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää tilaajalle, kuinka reaaliaikaista videokuvaa voidaan käyttää lain puitteissa oikein tilannejohtamisen tukena pelastustoimessa, ilman että loukataan yksilöiden oikeuksia. Tavoitteena on opinnäytetyön lopuksi tuottaa Kymenlaakson pelastuslaitoksen käyttöön ohjeistus oikeasta käyttötavasta. Tutkimuksessa ei siis oteta kantaa tilannejohtamiseen tai kameroiden käyttöön taikka sijoitteluun.

Teoriassa tutkittavan tyyppinen järjestelmä on rinnastettavissa valvontakamerajärjestelmiin ja sitä kautta valvontajärjestelmiä koskevat lainsäädännölliset asiat koskevat myös tutkittavia järjestelmiä. Toisaalta esimerkiksi pelastuslaki velvoittaa pelastusviranomaisia tekemään muun muassa tutkintaa onnettomuuspaikalla, joka tuo lisää oikeuksia viranomaisille. Tarkoituksena on selvittää, tulkita ja avata hieman eri lakeja ja käytäntöjä, jotka vaikuttavat laitteiden käyttöön.

Tämän tyyppisiä järjestelmiä on käytetty kokeiluluontoisesti useilla pelastuslaitoksilla viime vuosien aikana. Kaikista kokeiluista huolimatta, yksikään järjestelmä ei ole vakiintunut käyttöön. Eri kokeiluja ei olla myöskään koordinoitu keskitetysti, vaan jokainen toimija on kokeillut omia ratkaisujaan. Järjestelmien käyttöä on monin paikoin varjostanut alusta alkaen tietty epätietoisuus, kuinka järjestelmiä tulisi käyttää oikein ja kuinka asiasta pitäisi tiedottaa oikein. (Leinonen 2016.)

Keskeisiä käsitteitä tässä opinnäytetyössä ovat yksilönsuoja, yksityisyydensuoja, tietosuoja, onnettomuustutkinta sekä työturvallisuus. Nämä käsitteet tuovat kaikki joko rajoituksia tai vaihtoehtoisesti oikeutuksia tämän tyyppisten järjestelmien käyttöön. Tarkoituksena on perehtyä kuinka nämä käsitteet vaikuttavat tällaisten järjestelmien käyttöön pelastustoimessa.

Toteutan tämän työn toiminnallisena opinnäytetyönä, koska se soveltuu mielestäni parhaiten tämän aiheen tutkimiseen. Tarkoituksena on haastatella myös muita pelastuslaitoksia ja viranomaisia teoriapohjan laajentamiseksi. Tulosten analysoinnin jälkeen aloitan kirjoittamaan nykyhetken ja teorian pohjalta muodostettua optimaalista toimintamallia. Tilanteen vaatiessa teen vielä lisähaastatteluja materiaalin täydentämiseksi. Tämän jälkeen tehdään johtopäätökset ja yhteistyössä Kymen kanssa käyttäjäohjeistus henkilökunnalle.

## 2 Taustatietoja työlle

Tämän työn kahdessa seuraavassa alaluvussa kerrotaan Kymenlaakson pelastuslaitoksesta sekä heillä käytössä olevista kamerajärjestelmistä, joiden oikeaoppiseen käyttöön tämä opinnäyte-työ perehtyy. Kuten Leinonen myös palautteessaan mainitsee, niin Kymenlaakson pelastuslaitos on ollut edelläkävijänä liikkuvan kuvan siirtämisessä pelastustoimissa. (Leinonen 2017.)

Itse olen tehnyt Kymenlaakson pelastuslaitoksen ja Vesa Leinosen kanssa tämän aiheen parissa monenlaisia kokeiluja vuodesta 2009 alkaen. Pelastuslaitoksen ja käytettävien järjestelmien kuvaamisen tarkoituksena on hahmottaa lukijalle pelastustoimen rakennetta Kymenlaaksoissa ja kuvausjärjestelmiä, jotta voidaan ymmärtää tarkemmin mitä ja missä käytettävissä olevin laittein voidaan kuvata.

### 2.1 Kymenlaakson pelastuslaitos

Kymenlaakson pelastuslaitos (Kympe) toimii neljältä vakituisesti miehitetyltä pelastusasemalta seitsemän kunnan alueella Kymenlaaksossa Kaakkois-Suomessa. Ennen kuntaliitoksia Kymenlaakson pelastuslaitoksen alue koostui kaiken kaikkiaan 18 kunnasta. Jos vuodelle 2020 suunnitellut muutokset toteutuvat, Kymenlaakson pelastuslaitos tulee tulevaisuudessa kuulumaan Etelä-Suomen maakunnan pelastuslaitokseen. Tulevan pelastusalueen organisaation nimi tulee varmasti vielä elämään ja lopullinen selvyys saadaan maakuntauudistuksen valmistuessa, tämä pelastustoimen muutos on yksi osa maakuntauudistusta. (Leinonen 2016.)

Nykytilanteessa neljän vakituisen pelastusaseman tukena toimii 36 sopimuspalokuntaa, joista osa on tehdaspalokuntia. Pelastuslaitoksen kokonaisvahvuus on yli 1100 henkilöä, joista vakinaista henkilöstöä on reilut 200. Kympen alueella asuu lähestulkoon 190 000 vakituista asukasta. Alueella sijaitsee kaksi suurta satamaa, paperitehtaita, datakeskus ja suuri ratapiha. Yksi valtakunnan pääteistä kulkee alueen läpi. Riskejä riittää ja tiedon pitää kulkea sujuvasti päätöksenteon tueksi etäisyyksistä riippumatta. (Leinonen 2016.)

Kympen alueella päällystöpäivystys on jaettu eteläiseen ja pohjoiseen alueeseen. Pitkistä ajo- matkoista sekä alueella sijaitsevista korkean riskin kohteista johtuen Kympen henkilöstö on aktiivisesti etsinyt, kehittänyt ja testaillut erilaisia reaaliaikaisen informaation välitysmenetelmiä jo yli vuosikymmenen. Yhtenä informaatiokanavana koekäytössä on ollut ajoneuvoihin sijoitettu videokamerajärjestelmä verkkoyhteydellä. Reaaliaikaista tilannekuvaa välittävä järjestelmä on erinomainen lisä, jotta tilannejohtaja saa päätöksensä tueksi radioliikenteen lisäksi reaaliaikaista kuvaa onnettomuusalueelta. (Leinonen 2016.)

## 2.2 Kymenlaakson järjestelmäkuvaus

Kymenlaakson pelastuslaitoksella on ollut käytössä erilaisia reaaliaikaisen videokuvan välittämiseen soveltuvia laitteistoja jo noin kymmenen vuoden ajan. Laitteet ovat olleet käytössä vaihtelevalla käyttöasteella ja hyödyntämisellä. Järjestelmiä on hyödynnetty lähinnä muutamien pilottihankkeissa mukana olleiden asiasta kiinnostuneiden toimesta tukemassa heidän omaa työtään tilannejohtamisessa. (Leinonen 2016.)

Kaikkiin työvuoroihin näiden käyttö ei ole yleistynyt, vaikka järjestelmien käytöstä ja käytön syistä on puhuttu avoimesti. Kymenlaakson pelastuslaitoksella kameroiden olemassaolosta, sijainnista sekä toiminnasta on tiedotettu henkilökunnalle ja kamerat ovat olleet helposti havaittavissa ajoneuvoissa. (Leinonen 2016.)

Pelastuslaki määrittelee laaja-alaisesti pelastusviranomaisten tehtävät, valtuudet ja vastuut. Nykyisen aluepelastuslaitosrakenteen aikana reaaliaikainen kuvansiirto tulee ja selkeyttää tilannekuvaa pelastustoimen johtajalle tukien päätöksentekoa. Tallennettu tilannepaikkakuva helpottaa myös toiminnan kehittämistä ja onnettomuuksien tutkintaa. (Leinonen 2016.)

Nykyiset järjestelmät ovat olleet pääsääntöisesti ajoneuvoihin kiinteästi asennettuja videokamerajärjestelmiä. Järjestelmä koostuu kamerasta tai kameroista sekä internetyhteyden mahdollistavasta päätelaitteesta. IP-kamerat voidaan kytkeä suoraan päätelaitteeseen, mutta jos käytetään analogisia kameroita, ne on kytketty erillisen videoserverin välityksellä. (Leinonen 2016.)

Järjestelmiin on ollut kytkettynä pääasiassa kiinteitä kameroita. Muutamissa ajoneuvoissa on myös etäyhteyden välityksellä ohjattavia PTZ-kameroita, kuviossa 1 on kuvattu tällainen kamera asennettuna valomastoon. PTZ-kamerat ovat valvontakameroita, joita voidaan ohjata etäyhteydellä tietoliikenneväylän kautta. Liikeradat vaihtelevat eri kameramallien välillä. PTZ-kameroihin voidaan yleisesti ohjelmoida myös eri esiohjelmoituja kohdistussuuntia. (Leinonen 2016.)





Kuvio 1: Minking PTZ-kamera Kympen autossa. (Leinonen 2016.)

Pienellä käyttöasteella kokeiluissa on ollut mukana myös käsikäyttöinen lämpökamera langattomalla lähettimellä osana järjestelmää. Lämpökamera itsessään on varustettu pienellä analogisella langattomalla lähettimellä, joka on yhteydessä ajoneuvossa olevaan vastaanottiin. Tämä analoginen vastaanotin on kytketty videoserverin välityksellä verkkolaitteeseen, videoserverillä muutetaan analoginen videosignaali digitaaliseksi. (Leinonen 2016.)

Vuonna 2015 Kymenlaakson pelastuslaitos kokeili myös itsenäistä varusteisiin kiinnitettävää kevyttä kuvansiirtolaitteistoa ns. ”Body worn”-kameraa, joka käytti 3G-verkkoa kuvansiirtoon. ”Body worn,” tai kuten Suomessa on käännetty ”vartalokamera”, on hyvin pienikokoinen varusteisiin kiinnitettävä kamerayksikkö. Nämä kamerat voivat olla paikallisesti tallentavia tai sitten verkkoon reaaliaikaisesti kuvaa välittäviä. (Leinonen 2016.)

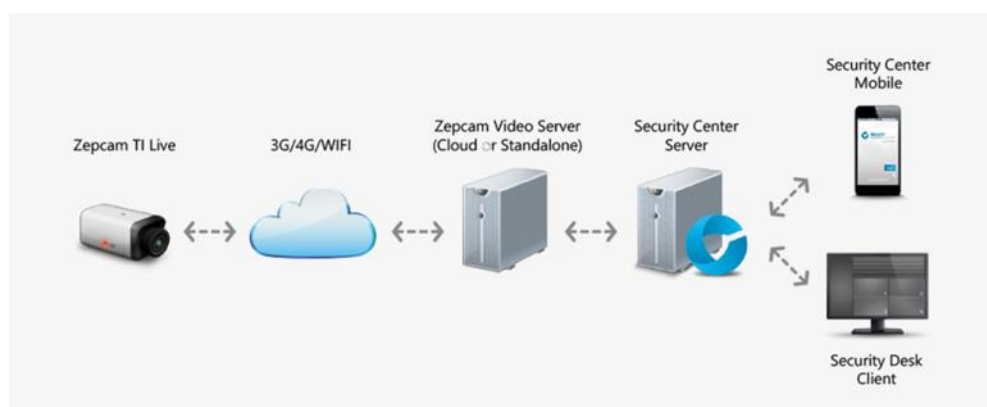
Kymenlaakson pelastuslaitoksella koekäytössä ollut kamerajärjestelmä on hollantilaisen Zepcam:n valmistama T1-live järjestelmä. Tämän järjestelmän peruskokoonpano on esitelty kuviossa 2 ja se koostuu seuraavista komponenteista: keskusyksikkö/tallennin, verkkoyhteysmoduuli ja kamera. Keskusyksikkö sisältää järjestelmän muistin ja tietokoneen sekä akun, josta kaikki eri komponentit saavat virran. Verkkoyhteysmoduuleja on tarjolla sekä 3G- että 4G-yhteyksille, molemmista löytyy myös tuki langattomalle verkkoyhteydelle. Kameroita vakiovalikoimassa on neljä erilaista; bullet-kamera, lämmönkestävä bullet-kamera, silmälasikamera ja klipsikamera. (Zepcam 2012.) Peruskomponentit on esitelty jäljempänä.



Kuvio 2: Zepcam-järjestelmän peruskomponentit (Zepcam 2013).

Järjestelmää pystyy täydentämään erilaisilla lisävarusteilla tarpeen mukaan. Lisävarusteita ovat muun muassa: ranteeseen kiinnitettävä kauko-ohjain, lisäakku, erilaiset pidikkeet kame-roille, lataustelineet ja muistinpurkuyksiköt. (Zepcam 2012.)

Järjestelmän toiminta perustuu palvelimella olevan ohjelmiston, etälaitteen ja katselusovel-luksen yhteiskäyttöön. Kentällä oleva kannettava laitteisto on VPN-yhteyden avulla yhtey-dessä suojatussa tilassa olevaan serveriin, jonne tallennetaan kaikki tieto. Järjestelmä läh-etää kuvan, äänen, sijainnin sekä mahdollisen nopeuden kohteen liikkuesssa. Lisäksi siihen saa-daan lisättyä myös käyttäjän sydämensyke erillisen pulssianturin avulla. Valmistaja myy pal-velintilaa vuosisopimuksilla tai vaihtoehtoisesti loppukäyttäjä voi hankkia tarvittavan ohjel-miston omalle palvelimelleen. Zepcam:n järjestelmän periaatekuvaus on esitelty kuviossa 3. (Zepcam 2012.)



Kuvio 3: Reaaliaikaisen kuvansiirron järjestelmän periaatekuvaus (Zepcam 2017).

Dataa tarkasteltaessa käyttäjä kirjautuu palvelimelle omalta päätelaitteeltaan. Sen katsomi-seen voidaan käyttää normaalia tietokonetta ja IOS- tai Android-pohjaisia laitteita. Yhteys on suojattu vahvalla AES256 -salauksella ja kirjautumiseen vaaditaan aina käyttäjätunnus ja sala-sana. Keskusyksikön muistissa oleva data on suojattu myös käyttäjätunnuksilla ja pin-koodilla. Keskusyksikön datan hallintaan on kolme erilaista käyttäjätasoa ja tasoilla on luonnollisesti

erilaiset oikeudet. Jos laite menetetään, sen sisällä olevaan dataa ei pääse purkamaan tietokoneelle ilman vaadittuja tunnuksia. (Zepcam 2012.)

### 3 Keskeiset käsitteet ja tietoperusta

Käsitteiden osalta jäljempänä tarkastellaan tarkemmin mitä tarkoittavat yksilönsuoja, tietosuoja, rekisteriseloste ja onnettomuustutkinta. Nämä kaikki käsitteet liittyvät hyvin läheisesti tässä opinnäytetyössä käsiteltyyn aiheeseen. Lakitekstien osalta on tarkasteltu mitä rajoituksia tai oikeuksia pelastuslaki, rikoslaki, työturvallisuuslaki, työelämän tietosuojalaki ja työturvallisuuslaki tuovat tämän tyyppisten järjestelmien käyttöön.

Tämän opinnäytetyön tietoperustana käytetään useita eri lakeja sekä saatavilla olevaa kirjallista materiaalia eri pelastuslaitoksilta joissa on sivuttu tätä samaa aihetta. Tärkeät käsitteet on poimittu mainitusta materiaaleista.

#### 3.1 Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa määritellään ja avataan tämän opinnäytetyön kannalta keskeiset käsitteet lukijalle. Näiden käsitteiden avulla lukijan on helpompi hahmottaa tämän opinnäytetyön näkökulmaa ja sisältöä.

##### Yksilönsuoja

Yksityiselämän suoja on Suomen perustuslain toiseen lukuun kirjattu perusoikeus. Suomen perustuslain 10§ todetaan seuraavasti: ”Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu”. Myös henkilötietojen suojaa säädetään lailla. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana. (Suomen perustuslaki 1999/731 10§.) Rikoslain 24 luvun 6§ kieltää yksiselitteisesti oikeudettoman kuvaaminen kotirauhan piiriin kuuluvassa tai siihen rinnastettavassa paikassa.

##### Tietosuoja

Tietosuoja on jokaisen ihmisen perusoikeus, joka turvaa jokaisen yksityisyyttä. Kaikista meistä jää merkintöjä eri rekistereihin, joko tahtomattamme tai itse tietoja luovuttaen. Aina emme tiedä mitä meistä on tallennettu ja mihin käyttötarkoitukseen. Tästä johtuen jokaisella on tarkistus-oikeus itsestämme eri rekisteissä oleviin tietoihin. Tarkastuspyyntö tulee esittää aina suoraan rekisterinpitäjälle. (Tietosuoja-verkkosivu, 2017.)

## Rekisteriseloste

Jokaisen rekisterinpitäjän tulee laatia rekisteriseloste. Rekisteriselosteesta tulee ilmetä mitä tietoja kerätään, mihin käyttötarkoitukseen niitä käytetään, kenelle tietoja luovutetaan, rekisterinpitäjän tiedot, kuvaus rekisterin suojauksesta ja monia muita tietoja. Rekisteriselosteesta säädetään henkilötietolain toisen luvun 10§:ssä. Samaisessa pykälässä todetaan myös, että rekisteriselosteen julkisuudesta voidaan poiketa, jos se on välttämätöntä valtion puolustuksen, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen vuoksi. Samaista sääntöä voidaan soveltaa myös, jos sen on välttämätöntä rikoksen ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi tai verotukseen tai julkiseen talouteen liittyvän valvontatehtävän vuoksi. (Tietosuojalaki 2017, Henkilötietolaki 1999/523.)

Henkilötietolain 32§ mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset organisatoriset ja tekniset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta käsittelyltä ja pääsylvä tiedoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen häviämislä, luovuttamiselta, siirtämiseltä, muuttumiselta tai muulta laittomalta käsittelyltä. (Henkilötietolaki 1999/523 32§.)

## Onnettomuustutkinta

Onnettomuustutkinta on viranomaisen lakisääteinen velvollisuus. Palontutkinnasta on säädetty pelastuslain 2011/379 41§:ssä. Tämän pykälän mukaan pelastusviranomainen on velvollinen suorittamaan palontutkintaa. Palon seurausten vakavuus vaikuttaa selvityksen laajuuteen. Tutinnan laajuudesta, tavoitteista, tulosten tallentamisesta sekä ilmoitusvelvollisuudesta poliisille on säädetty myös pykälässä 41. Pelastusviranomaisen velvollisuus on myös ilmoittaa havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista poliisille. Pelastusviranomainen on myös velvollinen ilmoittaa onnettomuudesta poliisille, mikäli tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tuottamuksellisesti tai tahallisesti. (Pelastuslaki 2011/379 41§.)

Janne Rautasuon vuonna 2014 kirjoittamassa kirjassa ”Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja” todetaan, että palontutkinta on pitkälti samanlaista kuin onnettomuustutkinta yleensä (Rautasuo 2014). Tähän viitaten voimme käyttää yleisesti tässä opinnäytetyössä palontutkinnan sijaan termiä onnettomuustutkinta. Käsite onnettomuustutkinta soveltuu paremmin käytettäväksi tässä opinnäytetyössä, koska laitteiston käyttöä tarkastellaan muissakin tilanteissa kuin vain tulipalojen yhteydessä.

Yhtenä osana onnettomuustutkintaa on pelastustoiminnan kulun selvittäminen, vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen (Pelastuslaki 2011/379). Palonsyöntutkijan yhtenä tehtävä on kerätä riittävästi tietoa onnettomuuden kulusta eri vaiheissa ja käyttäytymisestä aina loppuun asti.

Tämän tiedon keräämisessä paikalla olleelta henkilökunnalta saatava tieto on ratkaisevan tärkeää. (Fire Investigator 2012.)

Pelastuslain 88§:ssä todetaan: ”Lain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen ja ottaa näytteitä sekä saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa välttämättömiä tietoja ja asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja viranomaisilta”. Tämän pykälän mukaan voidaan tukeutua myös tallennettuun kuvamateriaalin onnettomuuden kulun selvittämisessä suoritettaessa lakisääteistä velvoitetta. (Pelastuslaki 211/379.)

## 3.2 Sovellettavat lait

Tässä luvussa käsitellään tarkemmin otteita pelastus-, rikos-, henkilötieto-, työelämän tietosuoja- ja työturvallisuuslaeista. Tarkastelujen pohjalta ainakin näitä viittä lakia voidaan tulkitella joko rajoittavasti tai oikeuksia antavana tässä opinnäytetyössä käsiteltävien asioiden osalta. Näistä on pyritty keräämään valikoidusti kohtia, jotka voisivat liittyä tilannekuvan siirtämiseen käytetyn tallentavaan videovalvontaan rinnastettavan laitteiston käyttöön.

Pelastuslaissa määritellään huomattava määrä eri vastuita ja velvollisuuksia pelastusviranomaisille ja työturvallisuuslaissa taasen määrittää työntäjän velvollisuudet hyvinkin tarkkaan työturvallisuuteen. Muut kolme lakia vastaavasti tuovat mukaan kieltoja ja rajoituksia sekä tarkkoja säädöksiä asioiden ja tietojen käsittelyyn.

### 3.2.1 Pelastuslaki

Suomessa pelastusviranomaisten toimintaa ohjaa pelastuslaki 379/2011. Finlexin tietopalvelun mukaan lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan. Pelastuslaki antaa pelastusviranomaisille erilaisia velvollisuuksia ja oikeuksia toteuttaa lain edellyttämää toimintaa. (Pelastuslaki 2011/379.)

Pelastuslaissa säädetään myös ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta muun muassa ehkäistä tulipaloja ja onnettomuuksia, varautua niihin sekä toiminnasta eri onnettomuustilanteissa. Pelastuslaissa selvennetään myös mitkä ja organisaatiot ja tahot luokitellaan pelastusviranomaisiksi (Pelastuslaki 2011/379 27§). Jäljempänä on otteita ja viitteitä pelastuslaista, jonka säädöksillä on suora vaikutus tämän opinnäytetyön aiheeseen ja jotka koskettavat viranomaisten käytännön toimintaa.

Pelastuslain neljännessä luvussa säädetään organisaatioista ja vastuista pelastustoimessa. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia ja sen palveluiden saatavuutta ja tasoa sekä huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä. Lisäksi se yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämässä sekä huolehtii muista sisäministeriölle tässä laissa säädettyistä tehtävistä. (Pelastuslaki 2011/379.)

Sisäministeriöstä seuraavaksi alemmalla tasolla toimii aluehallintovirasto. Se valvoo pelastustointia sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueella. Aluehallintovirasto tukee lisäksi sisäasiainministeriötä ensimmäisessä momentissa säädettyissä tehtävissä sekä huolehtii muista aluehallintovirastolle tässä laissa säädettyistä tehtävistä. (Pelastuslaki 2011/379 23§.)

Pelastuslain 25§:n mukaan pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoi-  
mella tulee olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi käyttää pelastuslain 32 §:n mukai-  
sessa pelastustoiminnassa apunaan vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspa-  
lokuntaa, sotilaspalokuntaa, sopimuspalokuntaa tai muuta pelastusalalla toimivaa yhteisöä  
sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan. (Pelastuslaki 2011/379 25§.)

Pelastuslain 26§:n mukaan valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön pelastusyli-  
johtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Alue-  
en pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen  
määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen moni-  
jäseninen toimielin. (Pelastuslaki 2011/379 26§.)

Pelastuslaki määrittelee 34. pykälässä kuka johtaa pelastustoimea. Nykyisellä aluepelastuslai-  
tosrakenteella toimialueet voivat olla hyvinkin suuria ja selkeä johtamismalli on tällöin tär-  
keä, pelastuslain määrittellessä johtovastuut ja valtuudet. Pelastuslaki antaa tilanteen johta-  
jalle hyvinkin laajat valtuudet ja myös vastuut. Pykälässä 35 määritellään tarkemmin toiminta  
yhteistoimintatilanteessa. (Pelastuslaki 2011/379 35§.)

Pelastuslaki velvoittaa viranomaisia palontutkintaan ja sitä kautta ehkäisemään tulipaloja ja  
onnettomuuksia tulevaisuudessa sekä kehittämään toimintaa. Mikäli epäillään, että tulipalo  
tai muu onnettomuus on tahallisesti aiheutettu, on pelastusviranomaisen velvollisuus ilmoit-  
taa siitä poliisille. Pelastusviranomaisen on ilmoitettava poliisille myös mahdolliset havainnot  
palo- tai henkilöturvallisuusrikkomuksista. (Pelastuslaki 2011/379 41§.)

### 3.2.2 Rikoslaki

Käytettäessä teknisiä laitteita kuvaamiseen ja äänen nauhoittamiseen on tärkeää tutustua myös rikoslakiin. Rikoslain 24:ssä luvussa säädetään salakuuntelusta ja salakatselusta sekä näiden valmistelusta. Rikoslakia tulee tarkastella erityisesti pelastustoimen liikuteltavia laitteita käytettäessä, sillä niitä saatetaan käyttää kotirauhan piiriin kuuluvissa kohteissa, myös ilman selkeää ilmoitusta tallentavasta kameravalvonnasta. (Rikoslaki 2000/531.)

Rikoslain 24 luvun 5:ssä pykälässä on säädetty tarkasti mikä luokitellaan salakuunteluksi. Tämän luvun mukaan hän, joka oikeudettomasti kuuntelee tai tallentaa teknisellä laitteella keskustelua, puhetta tai muuta yksityiselämästä aiheutuvaa ääntä, jota ei ole tarkoitettu hänen tai kenkään muunkaan tietoon, syyllistyy salakuunteluun. Myös jos tämä toiminta tapahtuu kotirauhan suojaamassa paikassa tai niin, että henkilö salaa kuuntelee muualla kuin kotirauhan suojaamassa paikassa puhetta, jota ei ole tarkoitettu kuuntelijan tietoon, tai joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhetta, puhutaan salakuuntelusta. Salakuuntelusta voidaan tuomita vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai sakkoja, myöskin yritys on rangaistava teko. (Rikoslaki 2000/531 luku 24 5§.)

Rikoslain 24 luvun 6§:ssä säädetään salakatselusta. Salakatseluna pidetään sitä, että henkilö oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa, kotirauhan suojaamassa paikassa taikka pukeutumistilassa, käymälässä tai vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä. Jos katselu tapahtuu yleisöltä suljetussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella, se lasketaan myös salakatseluksi. Salakatseluun syyllistynyt henkilö voidaan tuomita salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Salakuvaamisen yritys on myös rangaistava. (Rikoslaki 2000/531 luku 24 6§.)

Rikoslain 24 luvun 7:ssä pykälässä säädetään salakatselun ja salakuuntelun valmistelusta. Henkilö tai taho, joka sijoittaa 5 tai 6 §:ssä tarkoitetun laitteen salakuuntelussa tai -katselussa käytettäväksi, on tuomittava salakuuntelun valmistelusta tai salakatselun valmistelusta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki 2000/531 luku 24 7§.)

### 3.2.3 Henkilötietolaki

Opinnäytetyön kohteena oleva kuvansiirtojärjestelmä voidaan rinnastaa kameravalvontalaitteistoon ja tästä johtuen yhtenä osa-alueena pitää tarkastella myös henkilötietolakia. Henkilötietolaki on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki ja sen periaatteita sovelletaan myös niiden henkilötietojen käsittelyyn, jotka kerätään tallentavan tai muun kameravalvontajärjestelmän avulla. (Kameravalvonnan yksityisyydensuoja ja henkilötietojen käsittely 2011.)

Henkilötiedoilla tarkoitetaan jollekin alustalle, kuten tietokone, tallentava video, palvelin, tallennettuja tietoja, jotka voidaan tunnistaa luonnollista henkilöä koskeviksi tiedoiksi, eli esimerkiksi ääneksi tai kuvaksi. Näin ollen tallennettu kuva tai/ja äänimateriaali ovat henkilötietolain tarkoittamia henkilötietoja, jos henkilö on niistä tunnistettavissa. Henkilötietolaki ja muut tietosuojalait asettavat henkilötietoja käsittelevälle rekisterinpitäjälle erilaisia velvollisuuksia, jotka myös tallentavaa kameravalvontaa harjoittavan tulee huomioida. (Kameravalvonnan yksityisyyden suoja ja henkilötietojen käsittely 2011.)

Henkilötietolain 10:ssä pykälässä mainittu rekisteriseloste on laadittava aina kun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia. Rekisteriseloste on pidettävä aina rekisteröityjen eli kameran kuvaamien henkilöiden saatavilla, jotta nämä voivat tarkistaa itseään koskevat tiedot. Rekisteriselosteessa tulee mainita muun muassa seuraavat asiat: rekisterinpitäjä yhteystietoineen, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, kuvaus rekisteröityjen ryhmästä, tietojen mahdollinen luovutus EU:n ulkopuolelle sekä kuvaus rekisterin suojausperiaatteesta. (Henkilötietolaki 1999/523 10§.)

Rikoslain 38 luvun 9:n pykälän mukaan edellä mainituista teoista voidaan tuomita henkilörekisteririkoksesta sakkoihin tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, mikäli aiheuttaa olennaista haittaa tai vahinkoa tai siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa. (Rikoslaki 1999/525 38 luku 9§.)

#### 3.2.4 Työelämän tietosuojalaki

Työpaikoilla tapahtuvaan kameravalvontaan sovelletaan henkilötietolain lisäksi myös lakia yksityisyydensuojasta työelämässä. Työelämän tietosuojalain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suoja ja muita yksityisyydensuojaa turvaavia jokaisen ihmisen perusoikeuksia myös työelämässä. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004/759.)

Työelämän tietosuojalain 21§:ssä säädetään yhteistoimintavelvoitteesta teknisin menetelmin toteutetun valvonnan järjestämisessä. Mikäli yritys tai yhteisö ei kuulu yhteistoimintalainsäädännön piiriin, työnantajan on varattava työntekijöille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluksi. Yhteistoiminta- tai kuulemismenettelyn jälkeen työnantajan on määriteltävä teknisin menetelmin toteutettavan valvonnan käyttötarkoitus, käytettävät menetelmät sekä tiedotettava työntekijöille valvonnan tarkoituksesta, käyttöönnotosta sekä menetelmistä. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004/759 21§.)



Yksityisyyden suojasta työelämässä säätävän lain 16§:ssä on säädetty, että työnantaja saa toteuttaa jatkuvaa kuvaa välittävää tai vaihtoehtoisesti kuvaa tallentavaa teknisen laitteen käyttöön perustuvaa valvontaa vain käytössään olevissa tiloissa. Näiden lisäksi kameravalvonta on sallittua myös tilanteissa, joissa halutaan varmistaa työntekijöiden tai muiden työnantajan hallinnassa olevissa tiloissa oleskelevien henkilöiden henkilökohtaisen turvallisuuden varmistaminen. Näiden lisäksi valvontaa voidaan käyttää myös edellä mainittujen vaaratilanteiden ennaltaehkäisemiseen. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004/759 16§.)

Toisaalta kameravalvonta on kielletty wc- ja pukeutumistiloissa sekä muissa vastaavissa tiloissa sekä myös sosiaali- ja henkilöstötiloissa. Kameravalvontaa ei saa koskaan käyttää tiettyjen työntekijöiden tai työntekijän tarkkailuun. Kameravalvonta voidaan kuitenkin kohdistaa tiettyyn työpisteeseen tai työtapahtumaan, jos se on välttämätöntä esimerkiksi työntekijöiden hengen, terveys tai turvallisuuden varmistamiseksi (Kameravalvonnan yksityisyydensuoja ja henkilötietojen käsittely s.10 sekä Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004/759 16§.)

### 3.2.5 Työturvallisuuslaki

Kuten jo aiemmin todettiin, niin pelastuslaitosten työturvallisuudesta ja sen periaatteissa noudatetaan työturvallisuuslaissa 2002/738 säädöksiä. Työturvallisuuslain toisen luvun 8§:ssä todetaan työnantajalla olevan yleinen huolehtimisvelvoite (Työturvallisuuslaki 2002/738 8§). Pelastuslaitoksen vaihteleva ja monilta osin myös arvaamaton työkenttä tuo omat lisähaasteensa tähän.

Työturvallisuuslaissa todetaan, että työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden terveydestä ja turvallisuudesta työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon työgon, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin selviytyä annetuista työtehtävistä liittyvät seikat. Työturvallisuuslaissa todetaan kuitenkin, että huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajoittavina tekijöinä otetaan huomioon epätavalliset ja ennalta arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa. Nämä olosuhteet ovat juuri pelastuslaitosten työympäristöä. Lisäksi työnantajan huolehtimisvelvoitetta voi alentaa poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista. (Työturvallisuuslaki 2002/738.)

Työnantajan on valittava, suunniteltava, toteutettava ja mitoitettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia haittojen poistamiseen tai vähentämiseen soveltuvia periaatteita:

1. vaara- ja haittatekijöiden syntyminen estetään, mikäli mahdollista
2. vaara- ja haittatekijät poistetaan

tai, jos tämä ei ole mahdollista

### 3. ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai vähemmän haitallisilla

Lisäksi yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan pääsääntöisesti ennen yksilöllisiä suojelutoimenpiteitä ja tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon toteutuksessa. Työnantajan on tarkkailtava aktiivisesti työyhteisön tilaa, työympäristöä ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava tehtyjen toimenpiteiden vaikutusta työn terveellisyyteen ja turvallisuuteen. Työturvallisuuslaissa todetaan: ”Työnantajan on huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyyttä koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla työnantajan organisaation kaikkien osien toiminnassa”. (Työturvallisuuslaki 2002/738 8§.)

Työturvallisuuslain velvoittamaa työnantajan huolehtimisvelvoitetta voidaan toteuttaa myös reaaliaikaista kuvaa välittävän järjestelmän avulla. Kuten Hirvi totesi haastattelussa, niin Keski-Suomen pelastuslaitoksella yksi tällaisen järjestelmän käyttökohteista on työturvallisuuden lisääminen, kun tilanteen kehittymistä voidaan seurata myös etänä. (Hirvi 2017.)

### 3.3 Sisäministeriön kanta kuvaamiseen

Sain luettavakseni tämän opinnäytetyön loppuvaiheessa sisäministeriön muistion koskien pelastuslaitosten tekemää kuvaamista ja siihen liittyviä oikeudellisia tekijöitä. Muistio on päivätty tämän vuode syyskuulle. Muistiossa viitattiin useasti tässä opinnäytetyössäkin mainittuihin pelastus-, rikos, ja henkilötietolain eri pykäliin.

Muistiossa otetaan kantaa myös kuvattavan henkilön suostumukseen kuvauksen suhteen. Muistiossa todetaan, ”Kuvaamisen suhteen voidaan pohtia sitä, onko sellaisen henkilön suostumuksella kuvaamiseen merkitystä, jota kuvataan tai jonka omaisuutta tai elinolosuhteita kuvataan pelastustoimintatehtävään liitettävään kuva-aineistoon” (Sisäministeriö 2017). Lisäksi muistiosa todetaan, että pelastustoimen tehtävät ovat pääsääntöisesti nopeasti eteneviä operatiivisia tilanteita pelastuslain 32 §:ssa tarkoitetulla tavalla. (Sisäministeriö 2017.)

Muistiossa mainitaan myös, että lienee melko yhdentekevää henkilölle, jonka omaisuus on tuhoutumassa tulipalossa, jos sitä kuvataan tai ei kuvata. On myös mahdollista, että onnettomuuskohteen omistaja ei ole paikalla tilanteen ollessa päällä tai on loukkaantunut vakavasti, jolloin joudutaan myös toimimaan ilman suostumusta. (Sisäministeriö 2017.)

Muistiossa muistutetaan myös, että kuvaamiselle pitää olla jokin lakiin perustuva tarkoitus, huvikseen ja omaksi ilokseen tai jaettavaksi sosiaaliseen mediaan ei saa kuvata. Pelastuslaissa säädettyjä perusteita kuvaamiselle 34 § mukainen pelastustoiminnan johtaminen, 91 § mukainen pelastustoiminnan kehittäminen ja seuranta sekä pykälän 41 mukainen palontutkinta.

Täytyy myös muistaa, että pelastustoimintaa johtava viranomainen voi saada lisätietoja onnettomuustilanteesta reaaliaikaisella kuvansiirrolla jota ei tallenneta. Mikäli kuvaa ei tallenneta ei siitä muodostu myöskään henkilörekisteriä eikä viranomaisen asiakirjaa. (Sisäasiainministeriö 2017.)

Muistion lopussa todetaan, että lainsäädännössä ei vaikuta olevan esteitä pelastustoiminnassa tapahtuvaan kuvaamiseen. Viranomaisen tulee kuitenkin aineiston osalta huomioida julkisuuslain 24 §:ssä säädetty salassapitovelvollisuus kuviin liittyvien mahdollisesti arkaluonteisina pidettävien henkilötietojen osalta. Mahdollisesti arkaluonteisen kuva-aineiston tallentaminen, joka on lisäksi saattanut tapahtua kotirauhan ja yksityisyyden suojaa rajoittamalla, aiheuttaa kysymyksen siitä, pitäisikö pelastustoimintatehtävän yhteydessä tapahtuvasta kuvaamisesta säännellä erikseen tarkemmin pelastuslaissa. (Sisäministeriö 2017.)

#### 4 Tutkimusmenetelmät

Tässä kappaleessa kuvataan tämän opinnäytetyön tekemisessä käytettyjä menetelmiä. Lisäksi tässä kappaleessa avataan lukijalle hieman tarkemmin käytettyjä menetelmiä sekä syitä niiden valintaan.

Aineiston keräämisessä käytettiin haastatteluja, benchmarking-toimintaa sekä havainnointia. Toteutustapa on toiminnallinen opinnäytetyö. Tiedonkeruumenetelmistä haastattelu ja benchmarking osoittautuivat toimivimmiksi työn tekemisen osalta. Havainnointia ei päästy hyödyntämään kunnolla, sillä aidon tilannehavainnoinnin saamisessa tulisi olla aidoissa tehtävissä mukana ja sitä ei pystytty toteuttamaan tämän opinnäytetyön puitteissa.

##### 4.1 Haastattelut

Haastattelu on tutkimustoiminnan yksi perusmenetelmistä ja haastattelumenetelmiä on monenlaisia. Yleisesti käytetään neljää eri haastattelumenetelmään jotka ovat: strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu, avoin haastattelu ja syvähaastattelu (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017). Tämän opinnäytetyön tekemisessä käytettiin menetelmistä puolistrukturoitua haastattelua, avointa haastattelua sekä syvähaastattelua. Päädyin näiden kolmen menetelmän käyttöön, koska arvioin saavani tällä tavoin parhaiten työtä tukevaa tietoa. Menetelmiä käytettiin yhtä aikaan samassa haastattelutilanteessa. Haastateltavina henkilöinä oli edustajia eri pelastuslaitoksilta.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekan mukaan teemahaastattelu sijoittuu muodollisuudessaan avoimen ja lomakehaastattelun väliin. Teemahaastattelu ei etene yksityiskohtaisten ja tarkkojen valmiiksi muotoiltujen kysymysten ja suunnitelmien mukaan vaan väljemmin kohdennettujen teemojen mukaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017.)

## 4.2 Benchmarking

Benchmarking, eli vertailu olemassa olevaan, on yksi hyvä tiedonkeruumenetelmä, mikäli aiheesta ei ole saatavilla laajasti tutkimustietoa. Suomen kieleen ei käsitteelle benchmarking ole kyetty luomaan yleistä ja käyttökelpoista käännettä, tästä syystä siitä käytetään tässä työssä lainasanamuotoa. Karjalaisen mukaan käsite benchmarking viittaa alun perin jonkin yleisen ja tunnetun mittapuun asettamiseen, johon muut mitat sitten suhteutetaan (Karjalainen 2002). Esimerkiksi rakennustyömaalla mittapuu voi olla ensimmäinen kulmamerkki ja siihen piirretty korkeusmerkki, tai sitten tämän tutkimuksen tapauksessa Kymenlaaksoon pelastuslaitoksen tarpeita vastaava järjestelmä.

Benchmarking-arviointi voi tarkoittaa lähes mitä tahansa vertailevaa arviointia. Erilaisia tätä menetelmää luonnehtivia alaluokkia ja laatusanoja löytyy kymmeniä. Benchmarking voi olla muun muassa:

- suoritteita vertaavaa
- parhaita käytänteitä vertaavaa
- kilpailullista
- yhteistoiminnallista
- riippumatonta
- ulkoista tai sisäistä (Karjalainen 2002).

Karjalainen toteaa, että huomautuksiin siitä, että olisi olemassa aitoa tai oikeaa ja vähemmän aitoa tai väärää benchmarking-arviointia, on suhtauduttava varauksellisesti. Hänen mukaan on sen sijaan hyvin mielenkiintoista tutkia, kuinka erilaiset määrittelyt voivat esiintyä yhdessä pareina ja toistensa selventäjinä. Seuraavassa taulukossa kuvataan, miten benchmarking-määrittelyjä voidaan ristiintaulukoida.

BENCHMARKING		
	SISÄINEN	ULKOINEN
<b>RIIPPUMATON</b>	Tutkitaan oman organisaation tuottamia tai jonkin muun tahon siitä tuottamia tilastotietoja ja tunnuslukuja. Verrataan oman organisaation eri yksiköitä näiden lukujen avulla	Verrataan omaa organisaatiota toisiin kohteeksi valittuihin organisaatioihin yleisten saatavilla olevien tunnuslukujen ja tietoverkkojen avulla ilman että otetaan kontakteja tai suoritetaan muuta aineiston keräämistä.
<b>YHTEISTOIMINNALLINEN</b>	Kootaan oman organisaation yksiköt yhteen keskustelemaan, analysoimaan ja vertaamaan toimintaprosessejaan ja tuloksiaan.	Kootaan ryhmä organisaatioita, jotka suorittavat keskinäisen vertailun ja jakavat tiedon keskenään. Vertailu voidaan tehdä myös kahdenvälisenä ja siinä voi olla mahdollisuus erilaiseen sitoutumiseen.

Taulukko 1: “Sisäinen-ulkoinen“ ja “riippumaton-yhteistoiminnallinen“ benchmarkingin määreinä. (Karjalainen 2002.)

#### 4.3 Havainnointi

Havainnointi on nimensä mukaisesti tiedon keräämistä havainnoimalla kohdetta. Havainnoinnista käytetään myös nimitystä observointi. Havainnoitsijan rooli voi vaihdella erilaisissa tutkimusotteissa ja havainnointitapoja voidaan jäsentää eri tavoilla. Havainnointitekniikka voi olla strukturoitua tai strukturoimatonta ja havainnointia voidaan tehdä ulkopuolisesta tai sisäpuolisesta näkökulmasta suhteessa tutkimuskohteeseen. (Jyväskylän Yliopisto verkko-sivu 2017.)

Havainnot tekee yleensä tutkija, jonka on kyettävä erottelemaan omat havaintonsa siitä, miten ihmiset kertovat omista havainnoistaan tai kuvailevat niitä. Näitä havaintoja voidaan dokumentoida kaikin perinteisin dokumentointimenetelmin eli kirjoittamalla, äänittämällä, valokuvaamalla tai videokuvaamalla. (Jyväskylän Yliopisto verkko-sivu 2017.)

Tutkimuksesta ja sen aiheesta riippuen havainnointi voi olla jotain muutakin kuin toiminnan seuraamista ja siinä nähtäviä havaintoja. Havainnoitsija voi keskittyä esimerkiksi tuoksuihin,

makuihin tai kehonkielen tulkitsemiseen. Tämän opinnäytetyön osalta olisi ollut mielekästä havainnoida pelastusalan toimijoiden kehonkielenkäytöstä tallentavan järjestelmän kuvatessa heidän omaa toimintaa ja ilman sitä. Tämä olisi kertonut huomattavan paljon henkilökunnan suhtautumisesta järjestelmään.

## 5 Työn toteutus

Tämän opinnäytetyön edetessä olen tutustunut vastaavia järjestelmiä käyttäviin Helsingin, Oulun ja Keski-Suomen pelastuslaitoksiin sekä heidän menetelmiinsä ja kirjalliseen materiaaliin. Kaikissa pelastuslaitoksissa en ole käynyt paikan päällä, vaan olen kerännyt aineistoa eri tavalla käyttäen yllä mainittuja menetelmiä. Haastattelu osoittautui valituista menetelmistä kaikista toimivimmaksi tähän työhän.

Tätä opinnäytetyötä varten haastattelin Oulu-Koillismaan sekä Keski-Suomen Pelastuslaitoksilta vastaavien järjestelmien kehittämiseen osallistuneita henkilöitä selvittääkseni vallitsevia käytäntöjä. Oulu-Koillismaan pelastuslaitokselta sain myös työn edetessä kirjallista materiaalia koskien heidän toimintatapoja opinnäytetyön tueksi. Tarkoitus oli haastatella myös Helsingin pelastuslaitoksen edustajaa, mutta tämä ei onnistunut, koska en saanut vastausta kyselyyni heiltä.

Ohjetta varten tutustuin saatavilla olevaan muiden käyttämään kirjalliseen ohjeistukseen. Useissa keskusteluissa vieraillessani eri pelastuslaitoksilla tuli kuitenkin ilmi, että järjestelmiä käytetään lähinnä ”mutu-tuntumalla” ja selkeät ohjeistukset puuttuvat lähes kaikilta. Työn edetessä selvisi, että Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella oli tehty ohjeistus ja sitä hyödynnettiin myös Kymenlaakson pelastuslaitokselle tehtyyn ohjeistukseen.

Järjestelmien hitaiden käyttöönottojen seurauksena ja pelastustoimien tilanteiden vaikean ennakoitavuuden vuoksi havainnointi muodostui haastavaksi. Lisäksi pelastustoimen tehtävien luottamuksellisuus ja mahdollisesti nopeastikin muuttuvat tilanteet loivat lisähaasteen havainnointiin. Edellä mainituista seikoista tarvittava tieto kerättiin pääsääntöisesti lakiteksteistä, haastatteluin sekä Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen tekemästä ohjeistuksesta.

### 5.1 Tutkimushaastattelut

Oulu-Koillismaan pelastuslaitokselta haastattelin palomestari Marko Hottista ja Keski-Suomen pelastuslaitokselta Koulutusmestari Reijo Hirveä. Olen tavannut molemmat henkilöt heidän asemapaikoillaan ja tutustunut myös käytössä oleviin järjestelmiin, mutta varsinaisen haastattelun suoritin puhelinhaastatteluna helmikuussa 2017. Kysymykset lähetin heille etukäteen sähköpostilla varmistaakseni, että heillä on haastattelussa tarvittavat taustatiedot kerättynä.

Molemmat haastateltavat halusivat myös varmistua kysymyksistä etukäteen, etten kysy salassa pidettäviä asioita. Varasin heille noin viikon perehtymisaikaa kysymyksiin, kysymykset alkuperäisissä muodoissaan kelpasivat haastateltaville.

Helsingin pelastuslaitoksen osalta jouduin tyytymään julkisesta saatavilla olevaan aineistoon. Yritin eri yhteyksien kautta tavoittaa järjestelmästä vastaavia ja tietäviä henkilöitä, mutta en tavoittanut oikeita henkilöitä saadakseni lisätietoja tähän työhön.

Haastattelukysymykset on esitelty työn liitteessä 4, sekä tässä kappaleessa jäljempänä haastattelutulosten yhteydessä. Kysymysten avulla selvitettiin pelastuslaitosten nykykäytäntöjä vastaavien järjestelmien käyttöä koskien. Lisäksi haettiin lisätietoja mahdollisesti muodostuneen henkilörekisterin suojauksesta sekä kyseltiin tilannetta rekisteriselosteiden osalta. Rekisteriselosteesta pyydettiin myös kopiota.

Haastattelujen tulokset, tähän osioon on koottu haastattelujen vastaukset kysymyksittäin referoituina puhelinhaastattelujen muistiinpanoista;

Kysymys 1: Minkälaista tallentavaa kamerajärjestelmää käytätte?

Keski-Suomen Pelastuslaitoksella käytetään ajoneuvoihin sijoitettuja kameroita, kannettavia lähettäviä- ja tallentavia henkilökameroita sekä tallentavia ja lähettäviä käsikäyttöisiä lämpökameroita (Hirvi 2017).

Keski-Suomen pelastuslaitoksen ratkaisussa pääyhteys muodostuu ajoneuvossa olevan reitittimen ja palvelintiloissa olevan serverin välille. Ajoneuvossa kiinteästi olevat kamerat sekä erilliset lämpökamerat käyttävät vain tätä yhteyttä. Kannettavat henkilökamerat voivat käyttää ajoneuvoreitittimen yhteyttä tai vaihtoehtoisesti laitteistossa olevaa omaa mobiiliyhteyttä. (Hirvi 2017.)

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella järjestelmä käyttää yhtä mobiiliyhteyttä, heillä on käytössä muutamia kypäräkameroita, jotka ovat langattomasti yhteydessä matkapuhelimeen ja sen kautta kuvamateriaali siirretään erilliselle serverille. Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on kehittämässä myös uudempaa ja helppokäyttöisempää järjestelmää. Uuden järjestelmän toimintaperiaate on kuitenkin samanlainen kuin nykyisen, mutta haetaan käyttäjäystävällisempää järjestelmää. (Hottinen 2017.)

Helsingin pelastuslaitoksella on ollut käytössä vastaavan tyyppinen järjestelmä operatiivisessa käytössä vuodesta 2016. Helsingissä kamerat on sijoitettu pääasiassa ajoneuvoihin, joista ti-

lannekuva välitetään operaatiokeskuksiin (Paul Nyberg 2016). Tämän tiedon lisäksi olen saanut tietooni muiden tehtävien yhteydessä, että Helsingin pelastuslaitos on koekäyttänyt myös erilaisia vartalokameroita.

Kysymys 2: Mikä on järjestelemän pääkäyttötarkoitus?

Kummallakin pelastuslaitoksella järjestelemän pääkäyttötarkoitukset olivat hyvin samansuuntaisia. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen alueella painotettiin hieman enemmän järjestelmän käyttöä operatiivisen johtamisen tukemiseen, kun taas Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella suurta painoarvoa sai tallennetun materiaalin käyttö koulutuskäyttöön. (Hirvi, Hottinen 2017.)

Kummatkin mainitut pelastuslaitokset nostivat esiin myös pelastuslain määrittelemän lakisääntöisen tehtävän eli palonsyöntutinnan. Molemmat pelastuslaitokset keräävät ja taltioivat materiaalin heidän omien palonsyöntutkijoiden, kuten myöskin poliisin tutkijoiden, käyttöön. (Hirvi, Hottinen 2017.)

Näiden lisäksi esiin nousi myös työturvallisuus ja toimintojen kehittäminen ja nauhoitetun materiaalin käyttö koulutuskäyttöön. Keski-Suomen pelastuslaitos nosti erityisesti esiin reaaliaikaisen seurannan tuoman lisän työturvallisuuteen. (Hirvi 2017.)

Kysymys 3: Kuinka henkilökunta on ohjeistettu/koulutettu järjestelmän käyttöön?

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella on käytössä järjestelmän käyttöön hyvin selkeä ja yksiselitteinen ohjeistus. Kyseinen ohjeistus on ollut jaossa ja käytettävissä myös kaikille pelastuslaitoksille, jotka niin ovat halunneet. (Hottinen 2017.)

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen ohjeistuksessa kuvataan selkeästi myös kuvien tallentaminen, käyttö sekä kuvaamisen tarkoitus. Ohjeistuksessa käydään läpi myös kuvien hallinnointi sekä kuvien käsittelystä vastaavat henkilöt. Ohjeistuksessa todetaan myös selkeästi, että pelastuslaitos ei salakuvaa kohteita vaan puhuu avoimesti kuvaamisesta, ellei siihen ole pakottava syy. Tällainen pakottava syy saattaisi olla rikoksen tunnusmerkkien selkeä täyttyminen. Ohjeistus ottaa kantaa myös käytettyihin laitteisiin ja kieltää selkeästi henkilökohtaisilla laitteilla kuvaamisen, ellei siihen ole pakottavaa syytä, esimerkiksi pelastuslaitoksen kamera ei ole käytettävissä ja jokin tilanne pitää taltioida. (Honkakunnas 2016.)

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on vasta alkamassa henkilökunnan koulutus järjestelmän käyttöön eri tilanteissa. Haastatteluhetkellä heillä ei ollut laadittuna tarkempaa kirjallista ohjeistusta tai koulutusmateriaalia. (Hirvi 2017.)



Kysymys 4: Onko laadittu ohjeistus tilanteista joissa laitteistoa ei saa käyttää?

a: Miten päädyitte näihin rajoituksiin?

Keski-Suomen pelastuslaitoksella nykyhetken käyttöohjeistus on selkeä ja ei sisällä rajoituksia laitteiston käytön suhteen. Keski-Suomen pelastuslaitos tukeutuu työturvallisuuteen sekä työnantajan vastuisiin useissa kohdissa ja tästä johtuen sallii kamerajärjestelmien melko vapaan käytön. (Hirvi 2017.)

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen ohjeistuksessa on määritelty selkeästi tilanteet, joissa laitteistoa ei saa käyttää tai käyttö on rajoitettua. Ohjeistus on hyvin selkeälukuinen ja helppo ymmärtää. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella on rajattu myös sairaankuljetus ja ensivaste- tehtävät sallitun käytön ulkopuolelle yksityisyyden suojan varmistamiseksi. (Hottinen 2017.)

Kysymys 5: Minkälainen on ollut oman henkilökunnan suhtautuminen järjestelmään?

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella kamerayksiköitä operoivat henkilöt ovat koulutettu järjestelmän käyttöön. Osa käyttää järjestelmiä enemmän ja suhtautuu niihin positiivisesti sekä näkee järjestelmän tuoman lisäarvon kokonaisuvaan. Osa henkilökunnasta suhtautuu hieman negatiivisemmin eikä halua käyttää tai saattaa ”unohtaa” käyttää. Yhtenä haasteena Oulu-Koillismaalla on ollut tallennetun materiaalin kirjava tallennus ja siitä johtua vaikea materiaalin löydettävyys ajoittain. (Hottinen 2017.)

Keski-Suomen pelastuslaitoksella suhtautuminen on ollut hyvin saman tyyppistä kuin Oulussa-kin, osa puolesta ja osa vastaan. Osa henkilöinnasta on epäillyt jopa, että osasy järjestelmän hankkimiselle olisi, että työnantaja voisi käyttää kuvamateriaalia heitä vastaan. On hyvin pitkälti koulutuksen ja tiedotuksen varassa, että järjestelmän tarkoitus saadaan viestitettyä käyttäjille oikein. Hyvä rekisteriseloste auttaa myös tähän. (Hirvi 2017.)

Kysymys 6: Kuinka keräämämme henkilörekisteri on suojattu?

Oulu-Koillismaalla järjestelmä on pääasiassa suojattu erilaisilla käyttäjätasosilla sekä näihin kytketyillä tunnisteilla, joilla hallinnoidaan kuvien katselua. Katseluoikeuksia on jaettu tehtävien ja niihin liittyvien tarpeiden mukaan. Tallennusoikeus on kaikilla tasosta riippumatta. Keväällä 2017 haastattelun aikaan rekisterin tarkempi jaottelu ja oikeuksien tarkempi määrittely olivat vielä työnalla, mutta lähtökohta on hyvä. (Hottinen 2017.)

Oulu-Koillismaan rekisterit sijaitsevat fyysisesti Oulun kaupungin hallinnoimissa tiloissa, joihin kulkua valvotaan elektronisen kulunvalvonnan sekä kameravalvonnan avulla. Järjestelmän tarkemmasta fyysisestä suojauksesta tai sen tasosta palvelintilassa ei ole tietoa. Tiloissa on myös automaattinen sammutusjärjestelmä. (Hottinen 2017.)

Keski-Suomen pelastuslaitoksen järjestelmä itsessään on suojattu hyvin samansuuntaisesti kuin Oulu-Koillismaalla. Käytössä on salasanat tai vastaavat tunnisteet ja lisäksi on luotu erilaisia käyttäjätasoa ja käyttäjillä on erilaiset käyttöoikeudet. Keski-Suomen pelastuslaitoksella on käytössä kahden levyn tallennustaktiikka ja käyttäjät pääsevät kaikilla tasoilla poistamaan materiaalia vain toiselta levyltä. Toinen levy toimii turvakopiona, jolta tiedostojen poistaminen on lähtökohtaisesti estetty. (Hirvi 2017.)

Fyysisesti laitteisto on suojattu hieman heikommin kuin Oulu-Koillismaalla. Keski-Suomen pelastuslaitoksella laitteisto sijaitsee vain lukitus huoneessa lukitussa kaapissa. Tiloihin ei ole elektronista kulunvalvontaa tai kameravalvontaa. Tiloihin pääsyä on rajoitettu avaimilla ja niiden käyttöoikeuksilla. Puutteet valvonnan osalta on tiedostettu ja tilojen valvontaa tullaan parantamaan tulevaisuudessa. (Hirvi 2017.)

Kysymys 7: Löytyykö rekisteriseloste?

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen osalta rekisteriseloste oli haastatteluhetkellä työnalla, mutta sen tarve oli tiedostettu. (Hottinen 2017.)

Keski-Suomen pelastuslaitoksella ei myöskään ollut saatavilla rekisteriselostetta järjestelmälle, mutta sielläkin tarve oli tiedostettu ja vaadittava asiakirjan valmistuminen oli lähikuukausien suunnitelmissa. (Hirvi 2017.)

Helsingin Pelastuslaitoksen osalta sain käyttööni rekisteriselosteen ahkeran kaupungin sähköisten dokumenttien selaamisen lopputukoksena. Käytettävän järjestelmän osalta rekisteriseloste oli tehty asianmukaisesti maallikkotulkinnan perusteella.

## 5.2 Käytännön benchmarking

Benchmarkingia oli tarkoitus hyödyntää Kymenlaakson pelastuslaitoksella ja hankkia materiaalia muilta kolmelta pelastuslaitokselta. Tarkoituksena oli saada kirjalliset ohjeistukset sekä rekisteriselosteet luettavaksi Oulusta, Jyväskylästä ja Helsingistä.

Työn edetessä selvisi, että kirjallinen ohjeistus oli saatavilla vain Oulusta. Jyväskylässä sitä ei oltu tehty vielä ja Helsingissä kommunikaatio-ongelmat rajoittivat materiaalin saatavuutta. Oulu-Koillismaan ohjeistus oli kattavuudessaan sekä rakenteeltaan hyvä ja selkeälukuinen. Kuitenkin koska tämä on yksittäisen pelastuslaitoksen tekemä ohjeistus, se ei sido eikä velvoita muita käyttämään sitä (Hottinen 2017). Opinnäytetyön loppuvaiheessa sain myös tuoreen syyskuussa 2017 päivätyn Sisäasiainministeriön muistion luettavakseni koskien pelastuslaitosten tekemää kuvaamista.

Rekisteriselosteen osalta kävi hieman toisin, Oulussa ja Jyväskylässä rekisteriselosteet olivat vielä tekemättä ja näin ollen ei saatavilla. Helsingin pelastuslaitoksen rekisteriseloste löytyi kaupungin tietokannasta. Siitä löytyi kaikki asiat, jotka tietosuojavaltuutetun internet-sivujen mukaan siitä pitäisi löytyä. Näitä tietoja ovat muun muassa rekisterin pitäjän tiedot, mitä tietoja käsitellään ja mihin tarkoitukseen sekä minne tietoja luovutetaan sekä tietojen suojaamisen yleiset periaatteet (www.tietosuoja.fi 2017). Hyödyntäen tätä pohjaa siitä tehtiin vastaava versio Kymenlaaksoon.

### 5.3 Havainnointi

Työn edetessä oli tarkoitus havainnoida kuinka käyttäjät käyttävät laitteita ja noudattavat ohjeistuksia. Työn edetessä kävi kuitenkin ilmi, että kohteissa jotka käyttivät vastaavia järjestelmiä, niiden käyttö oli yhtä satunnaista kuin se on ollut Kymenlaaksossa vuosien kuluessa.

Niin Jyväskylässä kuin Oulussakin järjestelmät olivat vielä pääsääntöisesti koekäytössä ja jouduin tukeutumaan eniten haastattelujen aikana esiin tulleisiin asioihin, jotka kuitenkin perustuivat haastateltavien havaintoihin. Haastateltavien henkilöiden omien havaintojen perusteella pystyin muodostamaan haastattelujen jälkeen käsitystä henkilökunnan suhtautumisesta tämän tyyppisten kamerajärjestelmien käyttöön.

Pelastustoimen tilanteiden vaikea, ellei jopa mahdoton ennakoitavuus vaikeuttaa havaintojen tekemistä tositilanteissa ja tehtävien luottamuksellisuus tuo oman vaikeutensa myös ulkopuolisen tekemään havainnointiin. Näistä syistä johtuen havaintoja tuodaan esiin hyvin vähän tässä opinnäytetyössä.

### 5.4 Tulokset

Tutustuessani eri pelastuslaitosten käytäntöihin liikkuvan ja tallentavan kamerajärjestelmän käytössä perehdyin ensisijaisesti heidän käytännön ohjeistukseen ja toimintatapoihin tämän opinnäytetyön näkökulmasta. Ensimmäinen tiedonkeruun jälkeinen ajatus oli, että kehitettävää riittää. Tämä vahvisti asiaa, jonka Leinonen Kymenlaakson pelastuslaitokselta myös sanoi, että on pienessä piirissä kehitetty sopivia järjestelmiä sen enempiä suuremmin miettimättä, kuinka ne jalkautetaan laajalle käyttäjäkunnalle oikein ja erityisesti, kuinka niitä käytetään oikein.

Monissa paikoissa tietoturvaan oli kiinnitetty huomiota, mutta onko kenties riittävästi? Pelastusalan toimijoiden tulee muistaa, että kuvissa saattaa näkyä esimerkiksi arkaluontoisia henkilötietoja tahattomasti tai muita salassa pidettäviä asioita johtuen alan toimintaympäristöstä

ja mahdollisesti nopeista ja yllättävistä tilannemuutoksista. Henkilörekisterin suojaukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja varmistaa paikallisten ohjeiden noudattaminen.

Rekisteriseloste näyttäisi olevan kompastuskivi kerätyn materiaalin perusteella monilla toimijoilla. Minun arvioni on, että nämä ovat jääneet tekemättä, koska järjestelmiä on käytetty koekäyttöluonteisesti. Rekisteriselosteisiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota, koska henkilötietolaki velvoittaa sen laatimiseen, mikäli materiaalia tallennetaan.

Lakipykälien puolesta tulkinta käy hyvin haastavaksi, koska osa laeista velvoittaa työnantajaa huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta tai vastaavasti viranomaisena toimimaan tietyn tavan mukaan. Esimerkiksi pelastuslaki sanoo selkeästi, että pelastusviranomaisella on tulkinta ja kehittämiselvoite. (Pelastuslaki 2011/379). Tämän velvoitteen täyttämiseksi tapahtumapaikalta saatava videomateriaali täydentää hyvin irrallisten valokuvien tuomaa tietoa tapahtumista. Toisaalta toiset lait kieltävät kuvaamisen piha-alueilla tai muissa kotirauhan piiriin kuuluvilla alueilla. Tästä muodostuu selkeä ristiriita ja riippuu varmasti tulkitsijasta, kuinka asia nähdään.

#### 5.5 Ohjeistuksen tekeminen pelastuslaitokselle

Kerätyn aineiston pohjalta on tuotettu Kymenlaakson pelastuslaitokselle heidän sisäiseen käyttöön ja heidän tarpeisiin sopiva käyttäjäohjeistus, jossa käydään läpi kamerajärjestelmien oikeaoppista käyttöä eri tilanteissa. Ohjeistuksessa tuodaan selkeästi esiin missä tilanteissa voidaan kuvata, sekä myös missä tilanteissa ei kuvata. Tämä ohjeistus on työn liitteenä, liite numero yksi.

Tein ohjeistuksen tiiviissä yhteistyössä Viestipäällikkö Vesa Leinosen kanssa, jotta siitä tulisi heidän käyttöön soveltuva dokumentti. Dokumentin kirjoittamisessa tukeuduimme tässä työssä käsiteltyihin materiaaleihin sekä Leinosen ajatuksiin ohjeistuksen yksityiskohdiksi. Ohjeistuksesta tehtiin mahdollisimman lyhyt ja selkeä, mutta kuitenkin kaiken oleellisen sisältävä. Tavoite oli tehdä tiivis kaksi sivuinen paketti, joka voitaisiin tulostaa kaksipuoleisena, mutta se venyi lopulta melkein kolme sivuiseksi. Leinosen mukaan käytännössä on huomattu, että liian pitkät ja vaikealukuiset ohjeet jäävät lukematta syvällisesti (Leinonen 2017).

Tämän opinnäytetyön sivutuotoksena tein Kymenlaakson pelastuslaitokselle ensimmäisen version rekisteriselosteesta käytössä oleville järjestelmille. Tämä versio jäi vielä luonnosvaiheeseen, koska siitä puuttuu muutamia tietoja Kymenlaakson pelastuslaitoksen osalta. Viestipäällikkö Leinonen täydentää rekisteriselosteen, kun heillä on kaikki asiat selvillä. Tämä rekisteriseloste on myös opinnäytetyön liitteenä, liite numero kaksi.

## 6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tekemisen alkaessa valtaosa käyttäjistä käytti tässä opinnäytetyössä kuvattuja järjestelmiä vailla tarkempaa kirjallista ohjeistusta. Tämän työn alkaessa lähes jokaisella toimialueella laitteita käytettiin pääsääntöisesti paikallisen suullisen ohjeistuksen mukaisesti. Kirjallisten ohjeistusten puute oli myös huomattu pelastuslaitoksilla ja siitä johtuen Oulu-Koillismaalla otettiin käyttöön kirjallinen ohjeistus tämän opinnäytetyön tekemisen aikana ja Keski-Suomen pelastuslaitoksella se oli suunnitteilla. Tähän tosin eri paikoissa kommentoitiin että, ministeriön pitäisi ottaa vastuu ohjeistuksesta, jotta siitä saataisiin yhdenmukainen.

Työn loppuvaiheessa luettavaksi saatu sisäministeriön muistio tästä aiheesta osoittaa, että kuvaamiseen ja sen pelisääntöihin liittyvä ongelma on tiedostettu. Tämä dokumentti vahvistaa sitä käsitystä, että kuvaaminen pelastustoimen tarpeisiin on sallittua, mikäli se tapahtuu pelastuslain ehtojen mukaisesti ja sille on laissa määritelty tarve sekä noudatetaan selkeitä pelisääntöjä. Olisi kuitenkin toivottavaa, että ministeriön maininta pelastuslain muuttamisesta tätä aihetta koskien etenisi nopeasti. Lakimuutoksella vahvistettaisiin entisestään jo nyt olemassa olevia oikeuksia, sekä selkeytettäisiin pelisääntöjä ja ennen kaikkea saataisiin voimaan ohjeet kaikille pelastusalan toimijoille samanlaisina.

Mielestäni nyt saatavilla olevia kirjallisia ohjeistuksia noudattamalla ei voi mennä kovin pahasti vikaan tai käyttää järjestelmiä väärin. Kokonaisuutta arvioiden voidaan olettaa, että vastaavat järjestelmät tulevat lisääntymään tulevaisuudessa ja tämä asettaa myös paineita tuottaa yhtenäisiä selkeitä ohjeistuksia pelastusalan toimijoille. Sisäministeriön kannanotto aiheeseen ja huomio muistiossa mahdollisesta kuvaamisen lisäyksestä pelastuslakiin vievät asiaa oikeaan suuntaan kohti yhtenäistä valtakunnallista ohjeistusta.

Tämän opinnäytetyön aikana kerätyn materiaalin pohjalta lähtisin vahvasti suosittelemaan ministeriölle, että he ottaisivat vetovastuun selkeiden kirjallisten ohjeiden tekemisestä kohti yhdenmukaista käyttöä. Tässä ohjeessa kiinnittäisin erityistä huomiota seuraaviin asioihin;

- Sisäinen koulutus ja tiedotus
  - o Miksi käytetään kamerajärjestelmiä
  - o Oikeus ja velvollisuus kameroiden käyttöön
  - o Mitä ei saa kuvata ja mitä saa kuvata
  - o Missä ei saa kuvata ja missä saa kuvata
  - o Kuka, miten ja millä
- Tietoturva ja käyttöoikeudet
- Rekisteriseloste

## 7 Arviointi

Tämä työ oli aiheena haastavampi kuin osasin kuvitella. Ajankohta, jolloin aloitin tämän opin- näytetyötä, oli erittäin otollinen tälle työlle. Tarve kirjalliselle ohjeistukselle oli, koska ku- vansiirtoa käytettiin jo. Työn edetessä selvisi, että pelastusalan eri operatiivisilla toimijoilla oli myös hyvin erilaisia toimintatapoja. Vaikutti että käytäntöjä oli yhtä monta kuin toimijoi- takin. Tämä loi hyvän vertailupohjan, jotta löydettiin Kympe:n käyttöön sopivat käytännöt ohjeistuksen tueksi.

Tavoitteenahan oli tutkia käytön laillisuutta sekä tuottaa ohjeistus Kymenlaakson pelastuslai- toksen käyttöön. Tästä johtuen lähdeaineistona käytettiin paljon lakitekstiä. Prosessin aikana tein Kymenlaakson pelastuslaitokselle kolme sivuisen ohjeistuksen sekä rungon rekisteriselos- teeksi. Molemmat ovat työn liitteenä. Kokonaisuutena voin todeta, että tämän prosessin ai- kana on saatu sitä tietoa, jota lähdettiin tavoittelemaan.

Tämä opinnäytetyö on antanut minulle lisätietoa, kuinka tarkoin säädeltyä kuvaaminen it- seasiassa on, mutta asiaan perehtymällä ja oikealla ohjeistamisella reaaliaikaisen kuvan käyttö ja tallennus tehdään oikein. Kymenlaakson pelastuslaitoksen edustajan viestipäällikkö Vesa Leinosen kanssa totesimme ohjeistusta lukiessamme, että siinä on tuotu esiin samoja kohtia, kuin sisäministeriön muistiossa. Mielestäni tämä osoittaa hyvin tavoitteiden saavutta- mista.

Palautteessaan Vesa Leinonen totesi yhteistyömme alkaneen jo vuonna 2008 järjestelmän komponenttien toimituksilla. Kymenlaakson pelastuslaitoksella oli tarve komponenteille ja minulla oli kanavat hankkia niitä heille. Järjestelmä kattoi parhaimmillaan viisi pelastusyksik- köä ja kuvaa pystyttiin näkemään kahdessa johtokeskuksessa. Vuonna 2013 järjestelmään lii- tettiin toimittamani ”body worn”- kamera. Tässä vaiheessa tämä ohjeistus nousi ensimmäisen kerran keskusteluihin. Palautteensa lopuksi Leinonen toteaa Kymenlaakson pelastuslaitoksen saaneen ohjeistuksen, jota kaipasivat. Hän huomioi myös minun löytäneen sanoja lainkohtia kuin ministeriön muistiossa. (Leinonen 2017.)

Tämän opinnäytetyön alkaessa oli hieman haasteita alkuun teoriaosuuden kanssa, koska tutki- mustietoa aiheesta löytyi hyvin huonosti, jos ollenkaan. Kun pääsin kiinni ajatuksesta ja teo- riaosuutta pohjustettiin lakeihin ja muiden käytäntöihin niin homma alkoi pikkuhiljaa etene- mään. Teoriaan pohjautuva kirjoittaminen ei ole koskaan ollut vahvuuksiani se on osaltaan hidastanut opinnäytetyöprosessi.

Tähän työhön valituista tutkimusmenetelmistä toimivimmiksi osoittautuivat haastattelu ja benchmarking. Haastatteluja ja kysymysten valintaa helpotti osaltani se, että tunsin haasta- teltavat entuudestaan, sekä olen työskennellyt heidän kanssaan aiemmin. Haastatteluissa tuli

hyvin ilmi eri käytännöt valituissa kohteissa. Havainnointi osoittautui vaikeaksi, johtuen järjestelmien satunnaisesta käytöstä valituissa kohteissa sekä pelastustoimen vaihtelevista ja vaikeasti ennakoitavista tehtävistä. Haastateltavat toivat kuitenkin esiin havaintojaan haastattelujen aikana.

Benchmarking toimi kohtuu hyvin tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä, vaikkakin aiheeseen sopivaa materiaalia oli saatavilla niukasti. Yhdistelemällä niukasta materiaalista benchmarkattua materiaalia laajaan teoriapohjaan ja haastatteluihin pystyin kasaamaan Kymenlaakson pelastuslaitokselle heidän haluamaa materiaalia. Työ on saatu kuitenkin päätökseen ja alun perin sovittu materiaali on tuotettu Kymenlaakson pelastuslaitokselle, joten tavoitteeseen päästiin.

Haluan myös osaltani kiittää Kymenlaakson pelastuslaitosta ja erityisesti Vesa Leinosta mahdollisuudesta tehdä tämä opinnäytetyö heille. Opinnäytetyön aikana Leinosen antama tuki ja mielenkiintoiset keskustelut aiheet parissa ovat auttaneet työtä etenemään. Kiitos myös haastatelluille henkilöille heidän panoksestaan tämän työn eteen.

## Lähteet

### Kirjalliset lähteet

Henkilötietolaki 1999/523. Annettu Helsingissä 22.4.1999

Honkakunnas, T & Kärppä, A. Oulu-Koillismaan Pelastuslaitos Ohje Kuva-aineistojen ottamisesta, tallentamisesta ja luovuttamisesta 2016.

Fire Investigator - Principles and Practice to NFPA 921 and 1033, Third Edition. Sudbury, MA: Jones and Bartlett Learning. 2012

Karjalainen, A. Mitä Benchmarking-arviointi on? Oulun yliopisto. 2002

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2004/759. Annettu Helsingissä 13.8.2004

Ojasalo, K., Moilanen T. & Ritalahti J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Pelastuslaki 2011/379. Annettu Helsingissä 29.4.2011

Rautasuo J. 2014. Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja. Helsinki: Kuntaliitto

Rikoslaki 2000/531. Annettu Helsingissä 9.6.2000

Suomen perustuslaki 1999/731. Annettu Helsingissä 11.6.1999

Sisäministeriö, pelastusosasto. Muistio, kuvaaminen pelastustoimintatehtävissä. 11.9.2017

Työturvallisuuslaki 2002/738. Annettu Helsingissä 23.8.2002

### Sähköiset lähteet

Kajaanin Ammattikorkeakoulu, luettu 11.1.2017  
<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>

Jyväskylän Yliopisto www-sivu, luettu 16.11.2017  
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Sisäministeriön verkkosivu, luettu 14.11.2017 <http://intermin.fi/pelastustoimenuudistus>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2011. Kameravalvonnan yksityisyyden suoja ja henkilötietojen käsittely 2011. Ladattu 14.3.2016 [http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuojavaltuutettu/tietosuojavaltuutetuntoimisto/oppaat/6JfpwYXOB/Kameravalvonnan\\_yksityisyyden\\_suoja\\_ja\\_henkilotietojen\\_kasittely.pdf](http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuojavaltuutettu/tietosuojavaltuutetuntoimisto/oppaat/6JfpwYXOB/Kameravalvonnan_yksityisyyden_suoja_ja_henkilotietojen_kasittely.pdf)

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2014. Rekisteriseloste. Luettu 22.1.2017.  
<http://www.tietosuoja.fi/fi/index/useinkysyttya/rekisteriseloste.html>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2014 Lokitiedot henkilötietojen suojaamisen välineinä 2014. Ladattu 14.3.2016.



[http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuojavaltuutettu/tietosuojavaltuute-tuntoimisto/oppaat/kaytonvalvonnanhjeet/wPJBn9UGn/Kaytonvalvonta.\\_Lokitiedot\\_henkilotietojen\\_suojaamisen\\_valineina\\_paiv.\\_10.06.2014.pdf](http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuojavaltuutettu/tietosuojavaltuute-tuntoimisto/oppaat/kaytonvalvonnanhjeet/wPJBn9UGn/Kaytonvalvonta._Lokitiedot_henkilotietojen_suojaamisen_valineina_paiv._10.06.2014.pdf)

Tampereen Yliopisto, Kvalimot Yhteiskuntatieteellinen arkisto verkkosivu. Luettu 12.1.2017  
[http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html)

Paul Nyberg, esitys tilannekuva pelastustoiminnan johtamisessa 2016. [https://www.sppl.fi/files/3658/Tilannekuva\\_PN.pdf](https://www.sppl.fi/files/3658/Tilannekuva_PN.pdf)

#### Haastattelut

Hottinen, M. Palomestarin haastattelu. Oulu Koillismaan Pelastuslaitos. 15.2.2017

Hirvi, R. Koulutusmestarin haastattelu. Keski-Suomen Pelastuslaitos. 16.2.2017

Leinonen, V. Viestimestarin haastattelu. Kymenlaakson Pelastuslaitos. 13.4.2016 ja 20.2.2017

## Kuviot

Kuvio 1: Minking PTZ-kamera Kympen autossa. (Leinonen 2016.) .....	9
Kuvio 2: Zepcam-järjestelmän peruskomponentit (Zepcam 2013).....	10
Kuvio 3: Reaaliaikaisen kuvansiirron järjestelmän periaatekuvaus (Zepcam 2017).....	10

## Taulukko

Taulukko 1: “Sisäinen-ulkoinen“ ja “riippumaton-yhteistoiminnallinen“ benchmarkingin määreinä. (Karjalainen 2002.).....	21
---	----

## Liitteet

Liite 1: Kympe ohjeistus 2017	37
Liite 2: Rekisteriselosteen luonnos. Kymenlaakson pelastuslaitosten operatiivisista yksiköistä saadun tilannekuvan tallennusrekisteri. 2017	40
Liite 3: Haastattelukysymykset	44



## Johdanto

Tällä ohjeistuksella ohjeistetaan pelastuslaitoksen henkilökuntaa oikeaoppiseen kuvaamiseen onnettomuustilanteissa. Tässä ohjeessa kuvaamisella, kuva-aineistoilla tai kuvatallenteilla tarkoitetaan valokuvia ja video-aineistoja sähköisessä muodossa tai paperille tai tiedostolle tulostettuina. Ohjeessa kuva-aineisto/-tallenne on yleiskäsite kaikille mahdollisille valokuva- tai videoformaateille ja niiden esittämis- ja julkaisutavoille.

Pelastuslaitos ottaa kuvatallenteita onnettomuuspaikalla mm. onnettomuuden tutkintaa, sisäistä koulutusta, turvallisuusviestintää, valvontatilanteen todentamista, pelastustoimen esittelyä ja pelastuslaitoksen historian taltiointia varten.

Tämä ohje koskee kaikkia pelastuslaitoksen työntekijöitä (pää- ja sivutoimiset) sekä myös pelastustoimen tehtävien hoitamiseen osallistuvien sopimuspalokuntien henkilöstöä.

## Kuva-aineistojen hallinnan organisointi pelastuslaitoksella

Kuva-aineistojen ottamista, tallentamista, käyttämistä, poistamista ja kaikkea luovuttamista ulkopuolisille koordinoi pelastuslaitoksen kuva-aineistovastaava. Hän huolehtii myös tämän ohjeen ylläpitämisestä, kuva-aineistoihin liittyvien epäselvyyksien ratkaisemisesta/tulkittamisesta sekä kuva-aineistokansioiden ”perkaamisesta”/ylläpidosta yhdessä työryhmänsä kanssa.

Kuva-aineistovastaava on

- viestipäällikkö Vesa Leinonen

Kuva-aineistovastaavan asiantuntijaryhmään kuuluu

- kehittämispäällikkö Teemu Veneskari

- toimistos sihteeri Anu Hartikainen

## Kuva-aineistojen ottamiseen käytettävät laitteet

Pelastuslaitos huolehtii, että jokaisella työntekijällä on työtehtäviensä kannalta tarpeelliset välineet ja edellytykset kuva-aineistojen ottamiseen. Laitteena voi olla kännykkä, tabletti tai varsinainen kamera/videokamera (työnantajan hankkima, yhteinen tai henkilökohtainen) tai muu kuvaamiseen soveltuva laite. Tarve määritellään henkilö- tai toimenkuvakohtaisesti. Lähtökohtana on oltava kuitenkin se, että pelastuslaitoksen työntekijällä ei ole syytä kuljettaa mukanaan yksityisesti omistamaansa kameraa.

Onnettomuuspaikalla saa ottaa valokuvia tai muita kuvatallenteita vain pelastustoiminnan johtaja tai hänen käskemänsä henkilö. Pelastustoimen henkilöstö ei käytä kuva-aineistojen ottamiseen omia kameroitaan tms. laitteita. Poikkeuksena muodostavat tilanteet, joissa pelastuslaitoksen kameraa ei ole heti saatavilla ja kuva-aineistoa on saatava esim. tutkinnallisia syitä varten. Kyseiset kuva-aineistot on siirrettävä viipymättä pelastuslaitoksen tallenteiksi ja hävitettävä omista kameroista tms. laitteista.

## Yksityisyyden suoja kuvaamisessa

Pelastuslaitoksella on useissa tapauksissa oikeus tai velvollisuus valokuvaukseen. Kuvaaminen voi olla perusteltua esimerkiksi tulipalon syytymisyyden tai valvontatilanteen yhteydessä havaitun puutteellisuuden todentamiseksi/taltioimiseksi. Kuvaamiseen liittyvä yksityisyyden suoja toteutuu parhaiten silloin, kun yksityisyyden suoja loukkaavia kuva-aineistoja ei oteta ollenkaan ja jos joudutaan ottamaan, noudatetaan kuva-aineistojen käsittelyssä erityistä huolellisuutta salassapitosääntöjä noudattaen. Kuvaamisessa on huomioitava mm. seuraavaa:

---

Hallinto  
Takoajantie 4  
48220 KOTKA

Puhelin  
(05) 231 61

Faksi  
(05) 231 6269

Sähköposti  
kymenlaakso.pelastuslaitos@kympe.fi  
etunimi.sukunimi@kympe.fi

- Kohteen kuvaamisesta on kerrottava riittävällä tavalla paikalla olevalle kohteen omistajalle tai haltijalle (miksi kuvataan, mitä kuvataan, miten kuva-aineistoja säilytetään, kenelle kuva-aineistoja luovutetaan jne.). Sama koskee myös pelastuslaitoksen sisäistä kuvaamista.
- Pelastuslaitos ei ns. salakuvaava asuntoja, toimitiloja tms. kohteita, ellei siihen ole pakottava syy. Salakuvaamisella tarkoitetaan kuvaamista ilman, että kohteen omistaja/haltija olisi siitä tietoinen. Salakuvaamisesta päättää pääsääntöisesti pelastustoiminnan johtaja, ellei muu pakottava syy vaadi salakuvaamista ilman hänen lupaa. Pelastustoiminnan johtajaa on informoitava tästä viipymättä.
- Pelastuslaitos ei myöskään kuvaa onnettomuuden uhreja, ellei tämä ole tutkinnallisista syistä välttämätöntä. Kyseiset kuvat luovutetaan viipymättä tapahtuman viranomaistutkijalle ja hävitetään pelastuslaitoksen tiedostoista.
- Pelastuslaitos ei valokuvaa kohteita, joissa henkilö/kohde on alentavassa tilassa (alaston, siveetön, päihtynyt, ...ym.).
- Pelastuslaitos ei ota ilman pakottavaa syytä sellaisia kuva-aineistoja, joista ilmenee jokin henkilöön johdateltavissa oleva salassapidon peruste, kuten kohteen (henkilön)
  - o sosiaalinen tai taloudellinen tilanne (sosiaalihuollon asiakkuus tms.),
  - o terveydentila, sairaus tai vammaisuus,
  - o yhteiskunnallinen, poliittinen tai uskonnollinen vakaumus,
  - o seksuaalinen suuntautuminen tai käyttäytyminen,
  - o rotu, etninen tausta tai kansalaisuus,
  - o rikos, rangaistus tai rikoksen seuraamus.
- Jos tällaisia kuvia joudutaan ottamaan, on niiden käsittelyssä huomioitava salassapitovaatimukset ja informoitava kuva-aineistovastaavaa.
- Pelastuslaitos välttää sellaisten kuva-aineistojen ottamista, joista ilmenee jokin kohteeseen johdateltavissa oleva turvallisuusjärjestelmä tai liike- tai ammattisalaisuus. Sama koskee muiden viranomaisten taktisia ja teknisiä menetelmiä mm. rikosten selvittämisessä. Jos tällaisia kuvia joudutaan ottamaan, on niiden käsittelyssä huomioitava salassapitovaatimukset.
- Pelastuslaitos välttää sellaisten kuva-aineistojen ottamista, joissa näkyvät tunnistettavia henkilöitä tai joista henkilö/kohde on johdateltavissa. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa kuvaamiselle on saatu lupa ja kuvissa esiintyvien henkilöiden hyväksyntä (saa käyttää pelastuslaitoksen tarpeisiin). Jos tällaisia kuvia joudutaan ottamaan, on niiden käsittelyssä huomioitava salassapitovaatimukset ja tarvittaessa myös henkilörekisterivaatimukset.

### Palontutkinta ja muiden onnettomuuksien tutkinta

Tutkintaa varten otettujen kuva-aineistojen keskeisenä tarkoituksena on todentaa onnettomuuden aiheutumisesta ja kehittymisestä tehtäviä arvioita/ tutkimuksia. Kuva-aineistot sisältävät yleiskuvia onnettomuuskohteesta sekä yksityiskohtaisia kuvia esim. syttymisalueesta ja -paikasta, ajoneuvon hallintalaitteiden tilasta, kemikaalisäiliön venttiileiden käyttöasennosta jne. pelastus- ja/tai torjuntatoimien alkaessa. Kuva-aineistoon voi sisältyä myös kuvia onnettomuudessa menehtyneistä tai vakavasti loukkaantuneista. Kyseisten kuvien ottaminen tulee tarpeelliseksi vain silloin, kun vakavasti loukkaantunut tai menehtynyt joudutaan siirtämään ennen muiden viranomaistutkijoiden (Poliisi) saapumista. Kyseisen kuvat luovutetaan viipymättä tapahtuman viranomais-tutkijalle.

### **Kuvaaminen ensihoitotilanteissa**

Ensihoitotilanteista ei lähtökohtaisesti oteta kuva-aineistoa. Erityisen poikkeuksen saattavat muodostaa tilanteet, joissa onnettomuusajoneuvon muodonmuutoksien kuvaamisella oletetaan olevan merkittävä merkitys potilaan jatkohoidon kannalta tai muu vastaava tilanne. Kuvat otetaan toimivaltaisen viranomaisen määräyksestä pelastuslaitoksen kuvausvälineillä. Potilaita ei kuvata missään tilanteissa. Kuva-aineistot luovutetaan viipymättä hoitolaitokselle/ tapahtuman viranomaistutkijalle ja hävitetään pelastuslaitoksen kuvausvälineiden tallenteista.

### **Muut kuvat onnettomuuspaikalta**

Kuvatallenne voi olla myös tapahtuman silminnäkijän tai onnettomuuskohteeseen ensimmäisenä saapuneen henkilön ottama, jolloin henkilöä on pyydetty luovuttamaan/lähettämään aineisto pelastuslaitoksen tai muun viranomaisen käyttöön. Näin meneteltäessä on kuvatallenteen ottajan pyydettyä täyttämään lomake kuvatallenteiden vastaanottamisesta. Lomake skannataan ja tallennetaan kuva-aineistojen yhteyteen.

### **Kuva-aineistojen tallentaminen**

Kameroilla tms. laitteilla otetut kuva-aineistot pyritään siirtämään mahdollisimman pian kuva-aineistolle tarkoitettuun tallentamispaikkaan pelastuslaitoksen serverille. Lähtökohtana on kaikkien kuva-aineistojen osalta pelastuslaitoksen serveri jäljempänä kuvatun mukaisesti. Onnettomuustilanteista otetut kuva-aineistot siirretään mahdollisimman pian pelastuslaitoksen serverille. Onnettomuuksista otettuja kuva-aineistoja ei säilytetä sellaisenaan työntekijälle osoitetuissa henkilökohtaisissa tiedostoissa (kamerat, tabletit, tietokoneet, muistitikut...).

### **Lisätiedot**

Kuva-aineistovastaava Vesa Leinonen

Lähteet: Pelastuslaki, Henkilötietolaki, Perustuslaki, OKpela, Ohje kuvatallenteiden ottamisesta, tallentamisesta ja luovuttamisesta, 2016.

## Kymenlaakson Pelastuslaitos

## Rekisteriseloste LUONNOS

Laatimispäivä/Päivityspäivä  
26.1.2017

### Sisällysluettelo

1. Rekisterin nimi
2. Rekisterinpitäjä
3. Rekisterin vastuuhenkilö
4. Yhteyshenkilö rekisteriä koskevissa asioissa
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus ja peruste
6. Rekisterin tietosisältö
7. Säännönmukaiset tietolähteet
8. Tietojen säännönmukaiset luovutukset
9. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle
10. Rekisterin suojauksen periaatteet
11. Tarkastusoikeus
12. Oikeus vaatia tiedon korjaamista
13. Kielto-oikeus
14. Rekisteröidyn informointi
15. Rekisterihallinto

#### 1. Rekisterin nimi

Rekisterin nimi on Kymenlaakson pelastuslaitosten operatiivisista yksiköistä saadun tilannekuvan tallennusrekisteri.

#### 2. Rekisterinpitäjä

Kymenlaakson pelastuslaitoksen pelastuslautakunta

#### 3. Rekisterin vastuuhenkilö

Rekisterin päävastuuhenkilö on pelastuslaitoksen pelastusjohtaja. Yhteystiedot:



#### **4. Yhteyshenkilö rekisteriä koskevissa asioissa**

Yhteyshenkilöiden eli rekisteriä hoitavien henkilön tehtävänä on antaa tarkempia tietoja rekisteristä ja rekisteröidyn oikeuksista sekä ylläpitää rekisteriä pääkäyttäjän ominaisuudessa.

Rekisteriä hoitavat seuraavat henkilöt:

- Tilannekuvasta vastaavat palomestarit ja tietotekniikkapalveluiden esimies Kymenlaakson pelastuslaitoksella

Kohdassa 3 määritelty rekisterin Päävastuuhenkilö päättää erikseen rekisterin hoitajien keskinäisestä vastuunjaosta ja tehtävänkuvasta rekisterin hoitoon liittyen.

#### **5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus ja peruste**

Rekisteriä käytetään pelastuslaitoksen asiakaspalvelun parantamiseen ja epäselvissä tai ristiriitaisissa asiakaskontakteissa oikeusturvan parantamiseen sekä työturvallisuuden lisäämiseen ja varmistamiseen ja onnettomuustutkintaan.

#### **6. Rekisterin tietosisältö**

Rekisteriin tallennetaan onnettomuuspaikalla tapahtuneen toiminnan videokuva.

#### **7. Säännönmukaiset tietolähteet**

Pelastusyksiköissä ja pelastajilla olevat kamerat.

#### **8. Tietojen säännönmukaiset luovutukset**

Tietoja ei säännönmukaisesti luovuteta minnekään. Tietoja luovutetaan poliisille niissä tapauksissa, joissa on tapahtunut tai epäillään tapahtuneen rikos.

#### **9. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle**

Ei luovutusta EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

#### **10. Rekisterin suojausten periaatteet**

A) Manuaalinen aineisto

Manuaalinen tietoaaineisto säilytetään kassakaapissa tai muutoin lukitussa tilassa, joiden hallinta on

määritetty rekisterin vastuuhenkilön määrittelemällä tavalla. Rekisterin vastuuhenkilö päättää tietojen hävittämisestä.

#### B) ATK:lla käsiteltävät tiedot

Rekisterin tallenne säilytetään digitaalisesti käyttöoikeuksin ja salasanoin suojattuna sisäverkossa olevilla tallennuspalvelimilla, joiden tekninen hallinta on tietohallintoyksikössä. Rekisterin vastuuhenkilö päättää näiden käyttöoikeuksien myöntämisestä. Digitaalinen tallennus on varmennettu ja palvelimet ovat valvotuissa suojatiloissa. Palvelimien levyt tuhoataan, kun ne poistetaan käytöstä.

Tallennusaika on normaalisti 30 vuorokautta, jonka jälkeen uusi tallennus tuhoaa aikaisemman.

Tallenne voidaan kopioida ja säilyttää pidempään kuin 30 vuorokautta, mikäli kopion ottaminen on tärkeää operatiiviseen toimintaan liittyvän seikan selvittämiseksi. Tallenne saadaan kopioida vain päävastuuhenkilön tai vastuuhenkilön luvalla. Kopioitu tieto säilytetään kuten rekisterissä oleva tieto ja kopioiden käytöstä vastaavat vastuuhenkilöt samoin kuin rekisterin osalta. Päätös kopioinnista tai luovuttamisesta on aina tehtävä kirjallisesti. Rekisterin vastuuhenkilö päättää tietojen hävittämisestä.

### **11. Tarkastusoikeus**

Jokaisella on oikeus tarkastaa rekisteriin tallennetut henkilötietonsa. Rekisteröity voi pyytää tietojensa tarkistamista henkilökohtaisesti tai kirjallisesti rekisteriasioita hoitavilta henkilöiltä. Selosteen kohdassa 3 tarkoitettu rekisterin vastuuhenkilö tekee vaatimusta koskevan ratkaisun. Tarkastusoikeutta koskeva päätös tehdään pääsääntöisesti kahden viikon kuluessa pyynnön esittämisestä.

Tarkastusoikeus myönnetään, mikäli sen ei voida katsoa johtavan julkisuuslain (1999/621) 24 § 1 mom. 8 kohdan mukaisen tärkeän edun vaarantumiseen.

### **12. Oikeus vaatia tiedon korjaamista**

Rekisteri sisältää vain kameran tallentamaa tietoa, jossa ei yleensä voi olla virheellistä tietoa. Rekisterin hoitajat huolehtivat itse huomaamansa virheen korjaamisesta välittömästi. Rekisteröity voi esittää vaatimuksen tiedon korjaamisesta henkilökohtaisesti tai kirjallisesti rekisteriasioita hoitavalle henkilölle.

Selosteen kohdassa 3 tarkoitettu rekisterin vastuuhenkilö tekee vaatimusta koskevan ratkaisun.

Rekisteritietojen korjaamista koskeva vaatimus ratkaistaan pääsääntöisesti kahden viikon kuluessa vaatimuksen esittämisestä. Mikäli tietoa ei korjata, rekisteröidyllä on oikeus saada siitä kirjallinen todistus.

Rekisteröity voi saattaa epäämiasian tietosuojavaltuutetun toimiston käsiteltäväksi.

### **13. Kielto-oikeus**

Rekisteristä ei luovuteta tietoja ilman rekisteröidyn lupaa suoramarkkinointia, markkina ja mielipidetutkimusta, henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten.

### **14. Rekisteröidy informointi**

Järjestelmän rekisteriseloste on nähtävillä pelastuslaitoksen toimistossa virka-aikana.

### **15. Rekisterihallinto**

Rekisterinpitäjä on delegoinut kohdassa 3 mainitulle päävastuuhenkilölle ja vastuuhenkilöille rekisteriä koskevaa päätösvaltaa alla luetelluilta osin.

Päävastuuhenkilö päättää:

- rekisterin kuvauksen ja rekisteriselosteen laatimisesta ja korjaamisesta,
- rekisterin käyttämisestä ja käyttöoikeuksista sekä sen tietosisällöstä ja käyttötarkoituksesta,
- rekisterin järjestelmäteknisestä ylläpidosta ja rekisteritoiminnan sisäisten ohjeiden ja koulutuksen järjestämisestä,
- rekisterin suojaamisesta ja tietoturvan järjestämisestä, arkistoinnista ja hävittämisestä ja
- kohdassa 4 määriteltyjen rekisterin yhteyshenkilöiden nimeämisestä ja rekisteriin liittyvistä tehtävistä.

Vastuuhenkilö päättää:

- rekisteröidyn informoimisen ja rekisteröityjen kielto-oikeuden toteuttamisesta tarkastusoikeudesta sekä rekisteritietojen luovuttamisesta,
- kohdassa 4 määriteltyjen rekisterin yhteyshenkilöiden nimeämisestä ja rekisteriin liittyvistä tehtävistä.

Haastattelukysymykset:

1. Minkälaista tallentavaa kamerajärjestelmää käytätte?
2. Mikä on järjestelmän pääkäyttötarkoitus?
3. Kuinka henkilökunta on ohjeistettu/koulutettu järjestelmän käyttöön?
4. Onko laadittu ohjeistus tilanteista joissa laitteistoa ei saa käyttää?  
a.Miten päädyitte näihin rajoituksiin?
5. Minkälainen on ollut oman henkilökunnan suhtautuminen järjestelmään?
6. Kuinka keräämämme henkilörekisteri on suojattu?
7. Löytyykö rekisteriseloste?  
a.Saisinko myös kopion rekisteriselosteesta